

CONDIȚIILE ANGAJĂRII RĂSPUNDERII JURIDICE PENTRU IMPLICAREA COPIILOR ÎN CONFLICTELE ARMATE

Virginia ZAHARIA

În termenii teoriei, apariția normelor ce au incriminat utilizarea copiilor în cadrul conflictelor armate a fost generată în contextul istoric, social și juridic al anilor postbelici – *ocasiolegis* – ca reacție a comunității internaționale față de pierderile în rândurile copiilor și menirea normei, scopurile urmărite de aceasta – *ratiolegis* – au fost de a preîntâmpina și combate practicile de implicare a copiilor în conflictele armate atât în plan național, precum și la eșalon mondial, în conformitate cu obligațiile asumate de state prin semnarea Convenției cu privire la drepturile copilului, dar și alte acte internaționale în materia protecției copiilor.

Problema de bază în materia protecției copiilor afectați de conflictele armate contemporane o constituie aspectele realizării răspunderii ce survine pentru cei care încalcă interdicția: pentru cei ce recrutează, precum și pentru statele care admit această încălcare. Din păcate, practica demonstrează că deseori săvârșirea acestei infracțiuni rămâne nepedepsită. Totodată, există frecvente cazuri când la săvârșirea infracțiunii participă mai multe persoane, însă sunt pedepsite unități. Suplimentar, conflictele armate interne, al căror număr sporește alarmant în fiecare an, prezintă, de fapt, situații în care aplicarea textelor internaționale nu are nici un sens pentru beligeranți. Prin urmare, unicul instrument care ar fi capabil să oblige statele să acționeze în modul convenit este instituția, iar în opinia autorilor contemporani – ramura răspunderii internaționale. De exemplu, Tribunalul special pentru Sierra Leone, în practica sa, cu referire la copiii-soldați arată că sancțiunile dure afectează grav persoanele care au recrutat sau utilizat copii pentru a face război.

Recrutarea copiilor-soldați comportă consecințe negative atât pentru copii, cât și pentru persoanele care s-au ciocnit cu ei în acțiunile militare. Recrutarea copiilor-soldați are ca efect moartea, cauzarea vătămarilor corporale copiilor, precum și adaptarea dificilă a copilului la viața normală. Aceasta, de asemenea, își impune amprenta negativă asupra generațiilor viitoare. Atitudinea pasivă față de implicarea copiilor în conflictele armate vine în contradicție cu dispozițiile actelor internaționale, care reglementează protecția specială a copiilor. Din acest considerent, interzicerea recrutării copiilor-soldați este problema primordială, care trebuie să fie soluționată atât de părți, precum și de către societatea internațională. În această ordine de idei, răspunderea pentru realizarea ansamblului de măsuri în vederea interzicerii atragerii copiilor în ostilități revine în primul rând statelor care au ratificat convențiile referitoare la protecția copiilor în timpul conflictelor armate și care au obligația de a adopta, la nivelul legislației interne, măsurile de implementare a acestor convenții care trebuie să corespundă cu ordinea juridică internă a statului dat.

Aceste măsuri legislative, sau de altă natură, trebuie să ofere statelor posibilitatea de a respecta normele stabilite de convenții, pe de o parte, și să asigure respectarea lor, pe de altă parte [1, p.33].

Statutul de la Roma din anul 1998, ce a creat Curtea Penală Internațională, a recunoscut natura criminală și inumană a recrutării și utilizării copiilor în război. Prima învinuire pronunțată de Curte a fost cea a lui Tomas Lubanga Dyilo pentru recrutarea și utilizarea copiilor în Republica Democrată Congo. Acest caz a fost ales pentru realizarea urmărilor cu scopul de a semnaliza dezaprobarea comunității internaționale a unei asemenea crime și de a recunoaște această crimă ca cea mai gravă ce poate fi săvârșită în perioada unui conflict armat [2, p.17]. În detalii, art. 8(2)(b)(xxvi) din Statutul Curții Penale Internaționale (CPI) interzice recrutarea copiilor de până la 15 ani în forțele armate regulate naționale, sau folosirea lor pentru participare activă la ostilități în conflictele armate internaționale; art. 8(2)(e)(vii) al Statutului CPI conține norma analogică pentru situațiile de conflict armat intern.

Totodată, Statutul Curții Penale Internaționale conține norme ce au drept obiectiv protecția copiilor în toate situațiile, indiferent de faptul dacă aceștia participă direct la ostilități sau sunt afectați de consecințele acestora. În așa mod, Statutul CPI propune definiția genocidului, ce include transferul forțat al copiilor dintr-un grup în altul; definirea sclaviei, ce constituie o crimă contra umanității. Această din urmă clauză cuprinde și practica răspândită a folosirii copiilor în scopuri sexuale sau în alte scopuri pe timp de pace sau conflict militar. În lista crimelor de război, statutul cuprinde interdicția de a direcționa intenționat atacurile asupra clădirilor destinate educației, învățământului în perioada conflictelor armate internaționale sau interne. La fel este reiterată interdicția prezentă în mai multe acte internaționale, și anume, interdicția de a înrola copiii mai mici de 15 ani în forțele armate naționale, precum și în forțele sau grupurile armate în cadrul conflictelor armate interne [2, p.114-115].

De asemenea, art. 4 (c) din Statutul Tribunalului special pentru Sierra Leone reproduce conținutul art. 8(2)(e)(vii) al Statutului CPI. Acest fapt a stat la baza deciziei Tribunalului special pentru Sierra-Leone de a condamna 3 persoane în cazul AFRC, și anume, Brima, Camara și Canu la termene lungi de privațiune de libertate inclusiv pentru recrutarea și utilizarea copiilor-soldați.

Una din condițiile angajării răspunderii juridice pentru atragerea copiilor în ostilități este săvârșirea faptei internaționale ilicite, care datorită gradului sporit de pericol social pe care-l prezintă este numită crimă de război.

Crimele de război constituie o categorie de fapte penale prin care se încalcă în mod grav regulile stabilite prin tratatele internaționale sau cu caracter cutumiar, referitoare la modul de desfășurare a conflictului armat și

la protecția anumitor categorii de persoane și de bunuri în cadrul acestuia. Termenul *crimă de război* este o expresie care desemnează încălcarea normelor de purtare a războiului de către orice persoană sau persoane, militare sau civile. Aceste crime sunt condamnabile în temeiuri morale, etice sau religioase, întrucât ele constituie încălcări ale normelor legale, având drept rezultat lezarea celor nevinovați și neprotejați, duc la degradarea scopurilor și principiilor beligeranților, sunt cauză a slăbirii disciplinei propriilor forțe militare, afectează relațiile cu alte state și pot cauza represalii din partea oponentilor [3, p.16].

Sfera crimelor de război a fost extinsă considerabil prin Convențiile de la Geneva din 1949 și prin Protocolul adițional II la aceste Convenții din 1977. În Convenții se specifică că în conflictele armate sunt interzise oricând și oriunde: luarea de ostatici, execuțiile fără judecată, tortura și orice tratament crud și dezonorant. De asemenea, convențiile prevăd în mod categoric obligația statelor de a urmări și pedepsi persoanele care se fac vinovate de comiterea crimelor de război. Pornind de la principii, general recunoscute în materie, de încriminare și jurisdicție în privința crimelor de război, Convențiile de la Geneva au stabilit obligația statelor de a adopta legislația necesară pentru pedepsirea infracțiunilor grave pe care le prevăd, de a căuta persoanele vinovate și de a le deferi tribunalelor sale, indiferent de naționalitate, potrivit principiului represivității universale [3, p.16].

În concluzie, putem afirma că normele juridice în materia copiilor implicați în ostilități au cunoscut o evoluție graduală, la momentul de față ajungându-se la crearea restricțiilor și sancțiunilor mult mai riguroase. Suplimentar convențiilor internaționale, statele au subscris principiilor și angajamentelor internaționale. Deși nu dețin elementul de constrângere, aceste principii, odată fiind adoptate, indică voința și un angajament asumat de state în scopul de a proteja mai bine copiii și de a adera la norme mai severe în materie de protecție [2, p.153].

Referințe:

1. CERNEI, T. Problema implicării copiilor combatanți în conflictele armate. În: *Probleme actuale ale dreptului internațional umanitar*. 2006. 196 p.
2. BUREAU INTERNATIONAL DES DROITS DE L'ENFANTS. *Les enfants et les conflits armés*. Québec, Montréal, Canada, 2010. ISBN 978-0-9865647-1-0.
3. BALAN, O. *Protecția drepturilor omului prin reprimarea crimelor de război și crimelor contra umanității*. În: *Revista Națională de Drept*, 2003, nr. 1 (28), p.16-18.